วิชากฎหมายอาญา
มาตรา 59-106 ครั้งที่ 1

นายปานรวี ชีวิตโสภณ

ภาพรวมวิชา แบ่งเป็น 2 ส่วน

1. โครงสร้างความรับผิดในทางอาญา
2. ส่วนที่อยู่นอกโครงสร้างความรับผิด

โครงสร้างความรับผิดทางอาญา

1. การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ
2. การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด
3. การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

ส่วนที่อยู่นอกโครงสร้าง

เหตุลดโทษ

- เช่น ป้องกันหรือจำเป็นที่เกินสมควรแก่เหตุ บันดาลโทสะ

พยายามกระทำความผิด

ยับยั้ง กลับใจ

ผู้เกี่ยวข้องในกระทำความผิดหลายคน

- ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

กรรมเดียว หลายกรรม

โครงสร้างความรับผิดทางอาญา

ภาพรวม

- บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อ
  - การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ
  - การกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด
  - ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

โครงสร้างความรับผิดทางอาญา

- ฎ. 468/2566 ในการพิจารณาว่า บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาหรือไม่นั้น ประการแรกต้องดูว่า การกระทำของบุคคลนั้น ครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่
- ฎ. 2429/2567 การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญา ต้องวินิจฉัยโดยเริ่มต้นพิจารณาจากโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของบทบัญญัตินั้น

โครงสร้างความรับผิดทางอาญา

- ถ้าครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติแล้ว ก็ต้องไปดูต่อไปว่า การกระทำนั้นมีกฎหมายยกเว้นความผิดหรือไม่ หากไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด ก็ต้องดูต่อไปว่ามีกฎหมายยกเว้นโทษหรือไม่ หากไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ ก็หมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องรับผิดในทางอาญา
- เมื่อต้องรับผิดทางอาญาแล้ว บางกรณีอาจจะมีเหตุลดโทษ คือกรณีที่ศาลอาจใช้ดุลพินิจลดโทษให้ เช่น บันดาลโทสะ เป็นเรื่องนอกโครงสร้างความรับผิดทางอาญา ถือว่ามีความผิดแล้ว

โครงสร้างข้อ 1
การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ

1.1 มีการกระทำ

1.2 การกระทำครบองค์ประกอบภายนอก ของความผิดในเรื่องนั้นๆ

1.3 การกระทำครบองค์ประกอบภายใน ของความผิดในเรื่องนั้นๆ

1.4 ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำ ตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกระทำกับผล

โครงสร้างข้อ 2
การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด

แม้ครบองค์ประกอบความผิดตามโครงสร้างข้อ 1 หากมีกฎหมายยกเว้นความผิด ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิด เพราะกฎหมายยกเว้นความผิดมีผลทำให้ผู้กระทำไม่มีความผิด

กฎหมายยกเว้นความผิด

1. กฎหมายยกเว้นความผิดใน ปอ. เช่น ป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตาม มาตรา 68 หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ หรือใน มาตราอื่น เช่น มาตรา 305, 329, 331

2. กฎหมายยกเว้นความรับผิดที่มิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น หลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องความยินยอม จารีตประเพณี

พิจารณาตัวอย่าง

Ex: แดงจะยิงดำ ดำจึงยิงแดงตาย

- ดำไม่ผิด 288 เพราะเป็นป้องกันตาม 68 แต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างความรับผิดทางอาญาจะพิจารณาได้ดังนี้
  - ดำมีการกระทำไม่ได้ละเมอ
  - ครบองค์ประกอบภายนอก ผู้ใดฆ่าผู้อื่น คือ มีผู้กระทำ การกระทำ และผู้ถูกกระทำ
  - ครบองค์ประกอบภายใน เพราะดำยิงโดยเจตนา ในที่นี้คือประสงค์ต่อผลให้แดงตาย
  - ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือการยิงทำให้แดงตาย
- จะเห็นได้ว่าครบโครงสร้างข้อ 1 แต่เหตุที่ไม่ต้อรับผิดเพราะมีกฎหมายยกเว้นความผิดตามโครงสร้างข้อ 2 ดำมีอำนาจป้องกันพอสมควรแก่เหตุได้

ความยินยอม

- ต้องไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี และมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด
- แพทย์ผ่าตัดโดยคนไข้ยินยอม แม้คนไข้จะเสียแขน ขา ถือว่าเป็นการทำร้ายคนไข้ได้รับอันตรายสาหัส แต่แพทย์ไม่ต้องรับผิดตาม 297 เพราะความยินยอมของคนไข้ซึ่งไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี และเป็นความยินยอมที่มีอยู่จนถึงขณะที่แพทย์กำลังผ่าตัดคนไข้

ความยินยอม

- ความยินยอมไม่จำเป็นต้องมีบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่ขัดกับ ปอ. มาตรา 2 เพราะ มาตรา 2 ห้ามนำสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมาใช้เพื่อลงโทษบุคคล แต่นำหลักกฎหมายทั่วไปเรื่องความยินยอมมาใช้เพื่อเป็นคุณได้
  - มาตรา 2 ว.หนึ่ง “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

ความยินยอม (ต่อ)

- ข้อสังเกต: ความยินยอมที่ยกเว้นความผิดนี้ ต่างจากความยินยอมที่ทำให้การกระทำขาดองค์ประกอบภายนอก เช่น กรณียินยอมไม่เป็นบุกรุก (ฎ.32/2536) ยินยอมไม่เป็นโกงเจ้าหนี้ (ฎ.411/2508) ยินยอมไม่เป็นลักทรัพย์ (ฎ.1376/2522) ยินยอมไม่เป็นข่มขืนกระทำชำเราโดยขู่เข็ญ (ฎ.7841/2552) เพราะผู้ถูกกระทำต้องไม่ยินยอมจึงจะเป็นความผิดได้
- การยอมให้แพทย์ตัดขา มีการกระทำ ครบองค์ประกอบภายนอกและภายใน และมีผลเกิดแล้ว แต่แพทย์ไม่ต้องรับผิด เพราะความยินยอมเป็นกฎหมายยกเว้นความผิด
- ถ้ายอมให้หมอผีตัดขา ยอมให้เอาไม้ทุบ เอามีดแทงเพื่อไล่ผี เป็นความยินยอมที่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี จึงไม่เข้ากรณีมีกฎหมายยกเว้นความผิด

จารีตประเพณี

- พระภิกษุมีอำนาจลงโทษศิษย์วัดได้ เพราะฉะนั้น จารีตประเพณีที่ให้อำนาจครูตีลูกศิษย์พอสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน ก็ถือได้ว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปดุจเดียวกับเรื่องยินยอม (ฎ.429-430/2505)
- กรณีชกมวยซึ่งเป็นการแข่งกีฬา ก็อาจถือว่าเป็นจารีตประเพณีที่ผู้ชกไม่ผิดฐานทำร้ายร่างกาย

กฎหมายยกเว้นความผิด (ต่อ)

3. กฎหมายยกเว้นความรับผิดอาจจะอยู่ในรธน.ก็ได้ เช่น บทบัญญัติในรธน. ที่ให้เอกสิทธิแก่สมาชิกรัฐสภาในบางกรณี

4. กฎหมายยกเว้นความรับผิดอาจจะอยู่ใน ปพพ. เช่น
   - มาตรา 1347 เจ้าของที่ดินอาจตัดรากไม้ซึ่งรุกเข้ามาจากที่ดินติดต่อและเอาไว้เสีย
   - มาตรา 1567(2) ให้อำนาจบิดามารดาลงโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน

กฎหมายยกเว้นความผิด (ต่อ)

5. กฎหมายยกเว้นความรับผิดอาจจะอยู่ใน ปวิอ. เช่น
   - เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการจับจำต้องยิงยางที่ล้อรถของคนร้ายจนยางแตกเพื่อให้รถหยุดจะจับกุม เป็นการกระทำที่เหมาะแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับตาม ปวิอ. มาตรา 83 ว.3 จึงไม่มีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (ฎ.699/2502) ถือว่ามีอำนาจกระทำได้
   - ผู้ต้องหามีสิทธิให้การอย่างไรหรือไม่ให้การเลยก็ได้ แม้จะไม่เป็นความจริงก็ไม่ผิดฐานแจ้งความเท็จ (ฎ. 1093/2522, 4048/2528)

โครงสร้างข้อ 3
การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

แม้ครบอปก. ความผิดตามโครงสร้างข้อ 1 ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดตามโครงสร้างข้อ 2 แม้ผู้กระทำไม่มีอำนาจกระทำได้ แต่ผู้กระทำอาจไม่ต้องรับผิดในทางอาญา หากมีกฎหมายยกเว้นโทษ เป็นกรณีการกระทำยังเป็นความผิดแต่ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

กฎหมายยกเว้นโทษ

กฎหมายยกเว้นโทษ เช่น

- การกระทำโดยจำเป็น ตาม มาตรา 67
- การกระทำผิดของเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี และไม่เกิน 15 ปี ตาม มาตรา 73 และ 74
- การกระทำความผิดของคนวิกลจริต ตาม มาตรา 65 ของผู้มึนเมา ตาม มาตรา 66
- การกระทำผิดตามคำสั่งที่มิชอบด้วยกฎหมายของจพง.ตาม มาตรา 70
- การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในบางฐานความผิดระหว่างสามีภริยา ตาม มาตรา 71 ว.แรก

เหตุลดโทษ

ครบองค์ประกอบความผิด ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดหรือกฎหมายยกเว้นโทษ ต้องรับผิด แต่อาจมีเหตุลดโทษ คือศาลลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

- บันดาลโทสะ ตาม มาตรา 72
- ความไม่รู้กฎหมาย ตาม มาตรา 64
- คนวิกลจริตซึ่งสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ตาม มาตรา 65 วรรคสอง
- คนมึนเมาซึ่งยังสามารถรับผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้างตาม มาตรา 66
- ป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ ตาม มาตรา 69
- การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางความผิดระหว่างญาติสนิท ตาม มาตรา 71 ว.สอง
- อายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี ตาม มาตรา 75 หรือตั้งแต่ 18 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี ตาม มาตรา 76

เหตุบรรเทาโทษ

มาตรา 78

- มีทั้งก่อนและหลังกระทำความผิด
- เช่น มีคุณความดีมาก่อน ลักทรัพย์แล้วแต่เอาไปคืน ชดใช้ค่าเสียหาย รับสารภาพ ให้การเป็นประโยชน์
- ลดโทษได้ไม่เกินกึ่งหนึ่ง

ประโยชน์ในการวินิจฉัยความรับผิด ตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญา

ตัวอย่าง

- ยิงคนที่ตายไปแล้ว คิดว่ายังไม่ตาย=ขาดองค์ประกอบภายนอก ไม่มีผู้อื่นซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำ
- ยิงเพื่อนคิดว่ายิงสัตว์ป่า=หากพิจารณามาตรา 288 ขาดเจตนา ไม่ผิด 288 แต่อาจผิดฐานประมาท
- ผู้เสียหายยินยอมให้เข้าไปในเคหสถานของผู้เสียหาย=ขาดองค์ประกอบภายนอก เข้าไปในความผิดฐานบุกรุกเป็นการเข้าไปโดยผู้ครอบครองไม่ยินยอม

ประโยชน์ในการวินิจฉัยความรับผิด ตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญา (ต่อ)

ตัวอย่าง

- ขับรถด้วยความระมัดระวัง มีคนวิ่งตัดหน้าระยะกระชั้นชิด หรือมีคนจงใจโดดให้รถชนในระยะกระชั้นชิด=ไม่ผิด 291 เพราะไม่ประมาท
- ถ้าขับรถโดยประมาท มีคนวิ่งตัดหน้าระยะกระชั้นชิด หากพิสูจน์ได้ว่าขับโดยระวังก็ชนอยู่ดี =แม้จะประมาท แต่ความตายไม่ใช่ผลโดยตรง ขาดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตามโครงสร้าง ข้อ 1.4 ไม่ต้องรับผิด (ฎ 717/2509, 4883/2553)
- ข่มขืนหญิงที่ตายแล้ว นึกว่าหญิงสลบไป=ไม่ผิด 276 เพราะผู้ถูกกระทำไม่มีสภาพบุคคลตาม ปพพ. มาตรา 15 (ฎ. 7144/2545) ขาดองค์ประกอบภายนอก และไม่ผิด 366/1 ใช้อวัยวะเพศล่วงล้ำอวัยวะเพศศพ เพราะขาดเจตนา (ไม่รู้ว่าเป็นศพ)

โครงสร้างข้อ 1 (ในรายละเอียด)
การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ

1.1 มีการกระทำ

1.2 การกระทำครบองค์ประกอบภายนอก ของความผิดในเรื่องนั้นๆ

1.3 การกระทำครบองค์ประกอบภายใน ของความผิดในเรื่องนั้นๆ

1.4 ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำ ตามหลักในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกระทำกับผล

โครงสร้างข้อ 1.1
ต้องมีการกระทำ

- มาตรา 59 ว. หนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำ
- ว.ท้าย บัญญัติว่า การกระทำให้หมายความรวมถึง การให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย

การกระทำ (ต่อ)

- ในทางตำรา การกระทำ หมายความถึง การเคลื่อนไหวร่างกาย หรือการไม่เคลื่อนไหวร่างกาย โดยรู้สำนึก กล่าวคืออยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ
  - อ. หยุด แสงอุทัย อธิบายไว้ว่า

    1. มีความคิดที่จะกระทำ

    2. มีการตกลงใจที่จะกระทำตามที่คิดไว้

    3. ได้กระทำไป กล่าวคือ เคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายตามที่ตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิด

กรณีไม่ถือว่ามีการกระทำ

- คนวิกลจริตหรือคนเมาสุราถึงขนาดไม่รู้สภาพหรือสาระสำคัญในการกระทำของตน
- จำเลยปัญญาอ่อนถึงขนาดไม่อาจรู้ได้ว่าการตัดต้นไม้หวงห้ามเป็นผิดกฎหมาย มิใช่กระทำผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบเพราะมีจิตบกพร่องตาม มาตรา 65 ว.หนึ่ง แต่ถึงขั้นมิได้รู้สำนึกในการที่กระทำ (ฎ.8743/2544) คือถือว่าไม่มีการกระทำเลย โดยหลักจะพิจารณา มาตรา 65 ว.หนึ่ง ต้องมีการกระทำเสียก่อน
- การเคลื่อนไหวหรือการไม่เคลื่อนไหวร่างกายของเด็กทารก เช่น เด็กทารกกำเศษไม้แล้วแทงตาเด็กทารกที่นอนข้างๆ ตาบอด ไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะถือว่าไม่มีการกระทำ เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายไปโดยไม่รู้สำนึก ไม่ต้องพิจารณา มาตรา 73 กรณียกเว้นโทษให้เด็กอายุไม่เกิน 12 ปี เพราะจะพิจารณา มาตรา 73 เด็กต้องมีการกระทำเสียก่อน

กรณีไม่ถือว่ามีการกระทำ (ต่อ)

- คนละเมอ คนเป็นลมบ้าหมู คนที่ร่างกายกระตุกโดยไม่รู้ตัว คนที่ถูกผลักถูกชน ถูกจับมือให้กระทำในขณะเผลอ ผู้ที่ถูกสะกดจิต ผู้ที่ร่างกายเคลื่อนไหวเพราะแรงธรรมชาติ เช่น แรงลมพายุ ถือว่าไม่มีการกระทำ การเคลื่อนไหวไม่ได้เป็นผลมาจากการตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิด

กรณีไม่ถือว่ามีการกระทำ (ต่อ)

- ฎ.2590/2562 สามีแทงภริยาตายขณะสามีละเมอ แม้จำเลยให้การรับสารภาพ แต่อัตราโทษศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยกระทำผิดจริง เมื่อพยานโจทก์ไม่พอฟังว่าจำเลยกระทำโดยรู้สำนึก ยกฟ้อง
- คดี USA
  - Fain v. Commonwealth (1879) แม้จำเลยในคดีนี้จะไม่มีความผิดฐานฆ่าคนตายเพราะยิงผู้ตายขณะจำเลยละเมอ แต่ถ้าจำเลยรู้ล่วงหน้าว่าตนมีแนวโน้มที่จะกระทำความรุนแรงขณะนอนหลับ แล้วจำเลยยังเข้านอนโดยกำปืนไว้ในมือ จำเลยอาจมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท
  - People v. Decina (1956) จำเลยรู้ดีอยู่แล้วว่าตนเป็นโรคลมชัก (ลมบ้าหมู) ระหว่างที่จำเลยขับรถอยู่ จำเลยเกิดเป็นโรคลมชัก รถที่ขับจึงเสียหลักพุ่งเข้าไปในที่เดินเท้าและชนเด็กถึงแก่ความตายถึง 4 คน จำเลยมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท เพราะจำเลยรู้ถึงอันตรายนั้นอยู่ก่อนแล้ว แต่ก็ยังขับรถไปตามท้องถนนโดยไม่คำนึงถึงผลซึ่งตนรู้อยู่ก่อนแล้วว่าอาจจะเกิดจากการเข้าขับรถ

การกระทำโดยไม่เคลื่อนไหวร่างกาย

- การกระทำโดยงดเว้น
- การกระทำโดยละเว้น

งดเว้น มาตรา 59 ว.ท้าย

- 1. เป็นการกระทำ กล่าวคือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก
- 2. ทั้ง ๆ ที่ผู้กระทำมีหน้าที่ต้องกระทำ
- 3. หน้าที่ต้องกระทำเป็นหน้าที่โดยเฉพาะซึ่งต้องกระทำเพื่อป้องกันผลที่เกิดขึ้นนั้น

งดเว้น มาตรา 59 ว.ท้าย (ต่อ)

- งดเว้นเป็นการกระทำ มิใช่ฐานความผิด อย่าตอบว่าผิดฐานงดเว้น ต้องตอบว่าเป็นการกระทำความผิดฐาน...โดยการงดเว้น ตาม มาตรา 59 ว.ท้าย

หน้าที่โดยเฉพาะที่จะต้องกระทำ เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น

- 1. หน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา ปพพ. มาตรา 1563 บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ ปพพ. มาตรา 1564 สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน ปพพ. มาตรา 1461
- บิดามารดายังมีหน้าที่ป้องกันมิให้บุตรไปก่ออันตรายต่อบุคคลที่ 3 ด้วย (เนื่องจากมีอำนาจลงโทษตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน) เช่น บิดาไม่สนใจปล่อยให้บุตรทำร้ายผู้อื่น ถ้าเจตนาปล่อยให้ไปทำร้ายก็ผิดฐานทำร้ายร่างกายด้วย และแม้ไม่เจตนาก็อาจผิดประมาทได้

หน้าที่โดยเฉพาะที่จะต้องกระทำ เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น

- 2. หน้าที่อันเกิดจากการยอมรับโดยเจาะจง เช่น ยอมรับเป็นคนเลี้ยงเด็ก เป็นนางพยาบาลดูแลรักษาคนไข้ เป็นคนดูแลความปลอดภัยของผู้มาว่ายน้ำในสระว่ายน้ำ เป็นผู้ควบคุมเครื่องกั้นรถยนต์เวลาที่รถไฟแล่นผ่านถนน ฯลฯ หน้าที่ตามข้อนี้อาจจะมีค่าจ้าง หรือไม่มีค่าจ้างก็ได้

หน้าที่โดยเฉพาะที่จะต้องกระทำ เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น

- 3. หน้าที่อันเกิดจากการกระทำก่อนๆ ของตน เช่น
  - อาสาจูงคนตาบอดเดินข้ามถนน ขณะที่อยู่กลางถนน ปล่อยคนตาบอดทิ้งไว้กลางถนน เพราะรีบไปขึ้นรถประจำทาง มีความผูกพันที่จะช่วยให้ตลอด ถ้าปล่อยไว้แล้วถูกรถชน มีความผิดได้
  - เห็นคนเมานอนหมดสติอยู่ตรงรางรถไฟ ไม่ช่วยอุ้มคนเมาให้พ้นจากทางรางรถไฟ ทั้งที่ช่วยได้ เป็นการกระทำโดยละเว้นผิด ม.374 แต่ถ้าเข้าไปช่วยอุ้มคนเมาแล้ว เผอิญมีโทรศัพท์เข้ามาจึงวางคนเมาไว้ที่เดิม เช่นนี้หากต่อมามีรถไฟมาทับคนเมาตาย เป็นการทำให้คนเมาตาย โดยงดเว้น ผิด ม.291 (ไม่เจตนาทำให้ตาย แต่ประมาท)
  - ตัวอย่าง: แดงเห็นดำจมน้ำ แดงช่วยได้แต่ตะโกนบอกคนอื่นๆว่าไม่ต้องช่วย แดงจะไปช่วยเอง คนอื่นจึงไม่ไปช่วย แดงจึงมีหน้าที่โดยเฉพาะที่จะช่วย แดงไม่ช่วยเพราะต้องการให้ดำตาย แดงจึงผิด 288 โดยงดเว้น

หน้าที่โดยเฉพาะที่จะต้องกระทำ เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น

- 4. หน้าที่อันเกิดจากการความสัมพันธ์เป็นพิเศษเฉพาะเรื่อง กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายบัญญัติหน้าที่ไว้โดยตรง แต่เพราะผู้กระทำและผู้เสียหายมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษต่อกัน เช่น บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์มาโดยตลอด

ข้อสังเกต กรณีงดเว้น

- ตำรวจต้องการให้ดำตาย เห็นคนร้ายจะยิงดำ ตำรวจช่วยได้แต่ไม่ช่วย คนร้ายยิงดำตาย ตำรวจผิด มาตรา 157 ละเว้นปฏิบัติหน้าที่ และผิดฐานไม่ช่วยผู้อื่นตาม 374 ซึ่งเป็นลหุโทษ แต่ไม่ผิดฐานฆ่าดำ แม้จะมีเจตนาให้ดำตาย เพราะไม่มีหน้าที่โดยเฉพาะที่จะต้องป้องกันมิให้ดำตาย มีเพียงหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า
- แต่ถ้าทางราชการมอบหมายให้อารักขาดำ ตำรวจมีหน้าที่เฉพาะต้องป้องกันมิให้ดำถูกยิง กรณีนี้ ตำรวจผิด 288 หรือ 289 ได้ (และผิด 157, 374 เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ลงบทหนักตาม มาตรา 90)

ฎีกาเพิ่มเติม

- ฎีกาที่ 1909/2516 ขับรถบรรทุกเสา เสาตกลงบนถนน จำเลยไม่จัดโคมไฟหรือทำเครื่องหมาย รถที่แล่นตามมาชนเสาไฟมีคนตายและบาดเจ็บสาหัส จำเลยผิด 291 และ 300 โดยงดเว้น (หน้าที่ทำเครื่องหมายป้องกันมิให้รถที่ตามมาชน เกิดจากการกระทำครั้งก่อนที่ทำเสาตก)
- ฎีกาที่ 2210/2544 แม้จอดรถบนไหล่ทาง แต่ไม่ได้เปิดไฟหรือใช้แสงสว่างตามควร ผู้ตายขับรถชนรถที่จำเลยจอด ความตายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำโดยงดเว้นของจำเลย ผิด 291

ฎีกาเพิ่มเติม

- ฎีกาที่ 16412/2555 จำเลยพาผู้เสียหายซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ เกิดอุบัติเหตุรถล้ม ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสหมดสติอยู่ข้างทาง จำเลยไม่ช่วย จำเลยย่อมเล็งเห็นได้ว่า การงดเว้นไม่ช่วยอาจทำให้ผู้เสียหายตาย ผิดพยายามฆ่า 288, 80, 59 ว.ท้าย (กระทำการฆ่าโดยงดเว้น โดยเล็งเห็นผล เมื่อไม่ตาย จึงเป็นพยายามฆ่า มีหน้าที่โดยเฉพาะต้องช่วยเพราะเป็นคนทำให้ผู้เสียหายรถล้มหมดสติอยู่ข้างทาง) และการขับรถโดยประมาททำให้ได้รับอันตรายสาหัส ยังผิด มาตรา 300 อีกกระทงหนึ่งด้วย
- ฎีกาที่ 4917/2557 จำเลยฝ่ายรีสอร์ทไม่มีหน้าที่ห้ามมิให้ผู้ตายเล่นน้ำในวันเกิดเหตุ ผู้ตายจมน้ำ ไม่เป็นการงดเว้น ไม่ผิดฐานประมาททำให้ผู้ตายตายและไม่ต้องรับผิดในละเมิด

ฎีกาเพิ่มเติม

- ฎีกาที่ 7581/2561 จำเลยปฏิบัติหน้าที่เป็นสิบเวรมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลผู้ต้องหา จำเลยเป็นผู้เก็บกุญแจห้องขัง แต่ขณะไฟไหม้ไม่อยู่ที่สถานีตำรวจ ผู้ต้องหาถูกไฟคลอกตาย ถ้าอยู่ปฏิบัติหน้าที่ย่อมช่วยผู้ตายได้ทัน จำเลยผิด 291 (จำเลยกระทำโดยงดเว้น การกระทำนั้นเป็นประมาท ผลคือผู้ต้องหาตาย แม้จะตายด้วยไฟ แต่ความตายกเป็นผลโดยตรงจากที่จำเลยไม่อยู่ช่วยเหลือผู้ตายตามหน้าที่)
- ฎีกาที่ 3493/2562 (ป) บรรณาธิการมีหน้าที่ตามพ.ร.บ. จดแจ้งการพิมพ์ฯ ต้องควบคุมข้อความที่พิมพ์ เมื่อไม่ใส่ใจข้อความที่ลง จึงผิดหมิ่นประมาทโดยการงดเว้น

ฎีกาเพิ่มเติม

- ฎีกาที่ 3097/2563 พฤติการณ์หลักในการวินิจฉัยความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีนั้น เป็นหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวัง หากไม่ใช้ความระมัดระวังก็เป็นการงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลประการหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็น "การกระทำ" ตามมาตรา 59 วรรคท้ายนั่นเอง จำเลยเป็นผู้ครอบครองดูแลอาคาร ซึ่งเป็นอาคารต้นเพลิง จึงมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังดูแลรักษาเต้ารับหรือสวิตช์ไฟฟ้าให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้โดยปลอดภัย หากจำเลยไม่ดำเนินการ ถือได้ว่าจำเลยงดเว้นการที่จักต้องทำเพื่อป้องกันผล อันเป็นการกระทำโดยประมาทด้วยการงดเว้นตาม ป.อ. มาตรา 59 วรรคท้าย

ละเว้น

- ละเว้นเป็นการไม่กระทำทั้งที่มีหน้าที่ต้องกระทำเช่นเดียวกับงดเว้น แต่ละเว้นต่างจากงดเว้นตรงหน้าที่ เพราะหน้าที่ของละเว้นเป็นหน้าที่โดยทั่วๆไป ส่วนหน้าที่ของงดเว้นเป็นหน้าที่โดยเฉพาะเพื่อป้องกันผลที่เกิดขึ้น
- ตัวอย่างการกระทำโดยละเว้น เช่น ม.374, 367, 368, 126, 150, 154, 156, 157, 200, 202, 216, 227 เป็นต้น

ข้อสังเกตกรณีละเว้น

- ละเว้น ไม่มีพยายามกระทำความผิด เพราะเป็นความผิดที่ไม่มีผล เป็นความผิดสำเร็จทันทีที่ช่วยได้แต่ไม่ช่วย เช่น แดงเห็นดำกำลังจะจมน้ำ ช่วยได้แต่ไม่ช่วย ขาวช่วยดำสำเร็จ แดงก็ผิด 374 โดยเป็นความผิดสำเร็จ
- ถ้าแดงช่วยไม่ได้เพราะว่ายน้ำไม่เป็น แดงก็ไม่ผิดเลย

ข้อสังเกตกรณีละเว้น

- แดงเห็นดำ บุตรผู้เยาว์จมน้ำ แดงไม่ช่วย เป็นงดเว้น เพราะบิดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรขณะเป็นผู้เยาว์ หากมีเจตนาฆ่าก็ผิด 288 หรือ 289 ไม่เจตนาก็อาจผิดประมาท
- ถ้าแดงและขาววางแผนหาโอกาสฆ่า ด.ญ. ดำบุตรของแดงอยู่ พอเห็น ด.ญ. ดำจมน้ำ ช่วยได้แต่ไม่ช่วย มีพลเมืองดีผ่านมา ขาวก็หลอกไปทางอื่น แดงผิด 289 (4) เพราะไตร่ตรองไว้ก่อน โดยงดเว้น ขาวก็เป็นตัวการตาม 289 (4) และผิด 374 เพราะแม้ดำไม่ใช่บุตรขาว แต่ขาวเป็นตัวการได้ เพราะการเป็นตัวการอิงความผิดของผู้ลงมือ และงดเว้นเป็นการกระทำ ไม่ใช่คุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้กระทำ (เช่น ราษฎรเป็นตัวการในความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่มิชอบมิได้)

โครงสร้างข้อ 1.2
การกระทำครบองค์ประกอบภายนอกของความผิด

- ส่วนใหญ่ความผิดทางอาญาจะแบ่งองค์ประกอบภายนอกได้เป็น 3 ส่วน คือ
  - 1. ผู้กระทำ
  - 2. การกระทำ
  - 3. วัตถุแห่งการกระทำ

องค์ประกอบภายนอกของความผิด

- องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ม.288
  - ผู้ใด (ผู้กระทำ)
  - ฆ่า (การกระทำ)
  - ผู้อื่น (วัตถุแห่งการกระทำ)
- องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานลักทรัพย์ ม.334
  - ผู้ใด (ผู้กระทำ)
  - เอาไป (การกระทำ)
  - ซึ่งทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย (วัตถุแห่งการกระทำ)

ผู้กระทำ

- 1. ผู้กระทำความผิดเอง
- 2. ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม
- 3. ผู้ร่วมในการกระทำความผิด

1. ผู้กระทำความผิดเอง

- ผู้นั้นได้กระทำความผิดด้วยตนเองโดยตรง
- รวมถึงการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เช่น ใช้สุนัขที่ฝึกมาอย่างดีให้ไปกัดผู้อื่น หรือให้ไปลักทรัพย์ของผู้อื่น
- การใช้บุคคลผู้ไม่มีการกระทำเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เช่น แดงต้องการฆ่าดำ แดงจึงหลอกขาวมาสะกดจิต แล้วสั่งให้ขาวใช้ปืนยิงดำ หรือแดงจับมือขาวต่อยดำขณะขาวเผลอ=แดงกระทำความผิดเอง

2. ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม

- Innocent Agent
- คือผู้ที่ใช้หรือหลอกบุคคลซึ่งมีการกระทำให้กระทำความผิด โดยผู้ถูกใช้หรือถูกหลอกไม่ต้องรับผิดฐานกระทำโดยเจตนา เพราะไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นๆ

ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม (ต่อ)

- แดงต้องการขโมยร่มดำ แต่แดงไม่กล้าหยิบเอามาเองจึงหลอกขาวว่าร่มของดำเป็นของแดง ขาวหลงเชื่อจึงหยิบร่มของดำให้แดง
  - แดงมีความผิดตาม 334 เป็นผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม แต่ไม่ใช่ผู้ใช้ตามตาม 84 เพราะจะเป็นผู้ใช้ได้ ผู้ถูกใช้จะต้องมีเจตนากระทำความผิด
- แดงต้องการฆ่าดำ จึงหลอกขาวนางพยาบาลที่ดูแลรักษาดำว่ายาพิษคือน้ำผลไม้ ขาวหลงเชื่อ จึงเอายาพิษไปให้ดำกิน ดำตาย
  - แดงผิด 289(4) เป็นผู้กระทำผิดเองโดยอ้อม แต่ขาวไม่มีเจตนาฆ่าดำ เพราะขาวไม่รู้ว่าการกระทำของตนเป็นการฆ่าผู้อื่น ขาวเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด (Innocent agent)
  - แม้ผู้ถูกหลอก (ขาว) จะประมาทไม่ดูให้ดีว่าเป็นยาพิษ ผู้หลอก (แดง) ก็ยังเป็นผู้กระทำผิดเองโดยอ้อม (ขาวผิด 291)

ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม (ต่อ)

- ท่านอาจารย์หยุด แสงอุทัย เป็นผู้เริ่มต้นใช้คำว่า “ผู้กระทำผิดโดยทางอ้อม” คนแรก ในบันทึกท้ายฎีกาที่ 668/2482
- ผู้กระทำผิดเองโดยอ้อม มีได้เฉพาะในความผิดที่กระทำโดยเจตนาเท่านั้น ความผิดที่กระทำโดยประมาท ไม่มีผู้กระทำเองโดยอ้อม
- ฎ. 3336-7/2547 แดงสั่งขาวเผาเอกสารดำโดยขาวไม่รู้ แดงไม่ใช่ผู้ใช้ แต่เป็นผู้กระทำความผิดโดยอ้อม

ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม (ต่อ)

- ตัวอย่าง: แดงต้องการหลบหนีตำรวจจึงเอาปืนจี้ดำคนขับรถแท็กซี่ ให้ขับรถด้วยความเร็วสูงในเวลากลางคืน และไม่ให้เปิดไฟรถ รถของดำชนขาว ขาวตาย ดำและแดงต้องรับผิดฐานใด
  - ดำคนขับรถแท็กซี่ประมาทหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ 1. ภาวะ 2. วิสัย 3. พฤติการณ์ ดังนี้ ดำไม่ประมาท (ฎ.1961/2528 บุคคลที่ตกอยู่ในภาวะวิสัยและพฤติการณ์ที่กำลังหนีภัยจากการถูกกลุ้มรุมทำร้าย เช่นจำเลยในขณะนั้น ย่อมจะเกณฑ์ให้มีความระมัดระวังเหมือนอย่างบุคคลธรรมดาย่อมไม่ได้อยู่เอง)
  - แดงประมาท ต้องรับผิดฐานทำให้ขาวตายโดยประมาท เพราะการที่แดงเอาปืนจ่อดำให้ดำขับรถด้วยความเร็วสูงเพื่อหลบหนีในเวลากลางคืนโดยไม่ให้เปิดไฟหน้ารถแล้วรถของดำไปชนขาวตายนั้น แดงประมาทโดยเป็นผู้กระทำผิดเอง (ไม่ใช่ผู้กระทำผิดเองโดยอ้อม)
  - อย่าตอบว่าดำผิดฐานประมาททำให้ขาวตายแล้วอ้างจำเป็นยกเว้นโทษ เพราะป้องกัน จำเป็นบันดาลโทสะ ใช้กับการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น

ฎีกาเพิ่มเติม

- ฎีกาที่ 1040/2562 จำเลยปลอมคำร้องขอออกหนังสือเดินทางแล้วแสดงต่อเจ้าหน้าที่เพื่อให้ออกหนังสือเดินทาง โดยใช้เอกสารปลอมและแจ้งข้อมูลเท็จ ถือเป็นการพยายามปลอมเอกสารราชการโดยใช้เจ้าพนักงานเป็นเครื่องมือ (กระทำไปตลอดแล้วแต่ไม่สำเร็จเพราะเจ้าหน้าที่ตรวจพบจึงไม่ออกหนังสือเดินทางให้)
- จำเลยผิด 265, 80 (และผิด 269/8, 80 พยายามปลอมหนังสือเดินทางด้วย แต่ไม่มีประเด็นความผิดนี้ในฎีกา เพราะขณะจำเลยกระทำความผิด ยังไม่มี 269/8)

3. ผู้ร่วมในกระทำความผิด

- ตัวการ
- ผู้ใช้
- ผู้สนับสนุน